



פרשת וישלח תשע"ד
בעניין המלאכים

בראשית פרק כח

(יב) וַיַּחֲלֹם וְהִנֵּה סֹלֶם מַצֵּב אֲרֻצָּה וְרֹאשׁוֹ מֵגִיעַ הַשָּׁמַיְמָה וְהִנֵּה מַלְאָכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וַיִּרְדּוּ בוֹ : (יג) וְהִנֵּה יְקִיָּקָב נֹצֵב עָלָיו וַיֹּאמֶר אֲנִי יְקִיָּקָב אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ וְאַלֹהֵי יִצְחָק הָאֲרֻץ אֲשֶׁר אֲתָה שׂוֹבֵב עָלֶיהָ לְךָ אֲתִנְנָה וְלִזְרַעְךָ : (יד) וְהִנֵּה זֶרְעֶךָ כֹּעֶפֶר הָאֲרֻץ וּפְרֻצֹת יָמָה וְקִדְמָה וְצַפְנָה וְנִגְבָּה וְנִבְרָכוּ בְּךָ כָּל מְשֻׁפָּחֹת הָאֲדָמָה וּבִזְרַעְךָ : (טו) וְהִנֵּה אֲנֹכִי עֹמֵן וְשֹׁמְרֵיתֶיךָ כָּכָל אֲשֶׁר תִּלְךְ וְהִשְׁבֵּיתֶיךָ אֶל הָאֲדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם עָשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לְךָ :

רש"י
(יב) **עולים וירדים** - עולים תחלה ואחר כך יורדים, מלאכים שלווהו בארץ אין יוצאים חוצה לארץ ועלו לרקיע, וירדו מלאכי חוצה לארץ ללותו : (יג) **נצב עליו** - לשמרו : **ואלהי יצחק** - אף על פי שלא מצינו במקרא שייחד הקב"ה שמו על הצדיקים בחייהם לכתוב אלהי פלוני, משום שנאמר (איוב טו טו) הן בקדושי לא יאמין, כאן ייחד שמו על יצחק לפי שכהו עיניו וכלוא היה בבית, והרי הוא כמות, ויצר הרע פסק ממנו : **שכב עליה** - קיפל הקב"ה כל ארץ ישראל תחתיו, רמו לו שתהא נוחה ליכבש לבניו : (יד) **ופרצת** -

וחזקת, כמו (שמות א יב) וכן יפרוץ : (טו) **אנכי עמך** - לפי שהיה ירא מעשו ומלבן : **עד אשר אם עשיתי** - אם משמש בלשון כי : **דברתי לך** - לצרכך ועליך, מה שהבטחתי לאברהם על זרעו, לך הבטחתי ולא לעשו, שלא אמרתי לו כי יצחק יקרא לך זרע, אלא כי ביצחק, ולא כל יצחק. וכן כל לי ולך ולו ולהם הסמוכים אצל דיבור, משמשים לשון על, וזה יוכיח, שהרי עם יעקב לא דיבר קודם לכן :

בראשית פרק לב

(א) וַיִּשְׁכַּם לָבוֹן בְּבִקְרָה וַיִּנְשָׁק לְבָנָיו וּלְבָנוֹתָיו וַיִּבְרַךְ אֹתָהֶם וַיֵּלֶךְ וַיֵּשֶׁב לָבוֹן לְמָקוֹמוֹ : (ב) וַיַּעֲקֹב הֵלֵךְ לְדָרְכוֹ וַיִּפְגְּעוּ בוֹ מַלְאָכֵי אֱלֹהִים : (ג) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כְּאֲשֶׁר רָאִים מַחֲנֵה אֱלֹהִים זֶה וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא מַחֲנֵיִם : פ ... (כה) וַיִּזְתֶּר יַעֲקֹב לְבָדוֹ וַיֹּאבֵק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר : (כו) וַיֵּרָא כִּי לֹא יָכַל לוֹ וַיִּגַע בְּכַף יָרְכוֹ וַתִּקַּע כַּף יָרֵךְ יַעֲקֹב בְּהֶאֱבָקוֹ עִמּוֹ : (כז) וַיֹּאמֶר שְׁלַחְנִי כִּי עָלָה הַשָּׁחַר וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלְּחֶנְךָ כִּי אִם בְּרַכְתָּנִי : (כח) וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַה שְּׁמֶיךָ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב : (כט) וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יֹאמֶר עוֹד שְׁמֶיךָ כִּי אִם יִשְׂרָאֵל כִּי שְׁרִיתָ עִם אֱלֹהִים וְעַם אֲנֹשִׁים וַתּוֹכַל : (ל) וַיִּשְׁאֵל יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הַגִּידָה נָא שְׁמֶיךָ וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶה תִּשְׁאֵל לְשָׁמִי וַיִּבְרַךְ אוֹתוֹ שֵׁם :

רש"י
(ב) **ויפגעו בו מלאכי אלהים** - מלאכים של ארץ ישראל באו לקראתו ללוותו לארץ : (ג) **מחנים** - שתי מחנות, של חוצה לארץ שבאו עמו עד כאן, ושל ארץ ישראל שבאו לקראתו : (כה) **ויותר יעקב** - שכח פכים קטנים וחזר עליהם : **ויאבק איש** - מנחם פירש ויתעפר איש, לשון אבק, שהיו מעלים עפר ברגליהם על ידי נענועם. ולי נראה שהוא לשון ויתקשר, ולשון ארמי הוא, בתר דאביקו ביה, ואבק ליה מיבק, לשון עניבה, שכן דרך שנים שמתעצמים להפיל איש את רעהו שחובקו ואובקו בזרועותיו. ופירשו רבותינו ז"ל שהוא שרו של עשו : (כו) **ויגע בכף ירכו** - קולית הירך התקוע בקלבוסי קרוי כף, על שם שהבשר שעליה כמין כף של קדירה : **ותקע** - נתקעקעה ממקום מחברתה, ודומה לו (ירמיה ו ח) פן תקע נפשי

ממך, לשון הסרה. ובמשנה לקעקע ביצתן, לשרש שרשיהן : (כז) **כי עלה השחר** - וצריך אני לומר שירה ביום : **ברכתני** - הודה לי על הברכות שברכני אבי, שעשו מערער עליהם : (כט) **לא יעקב** - לא יאמר עוד שהברכות באו לך בעקבה וברמיה כי אם בשררה ובגלוי פנים, וסופך שהקב"ה נגלה עליך בבית אל ומחליף את שמך, ושם הוא מברכך, ואני שם אהיה ואודה לך עליהן, וזהו שכתוב (הושע יב ה) וישר אל מלאך ויוכל בכה ויתחנן לו, בכה המלאך ויתחנן לו, ומה נתחנן לו (שם) בית אל ימצאנו ושם ידבר עמנו, המתן לי עד שידבר עמנו שם, ולא רצה יעקב, ועל כרחו הודה לו עליהן, וזהו (פסוק ל) ויברך אותו שם, שהיה מתחנן להמתין לו ולא רצה : **ועם אנשים** - עשו ולבן : **ותוכל** - להם : (ל) **למה זה תשאל** - אין לנו שם קבוע, משתנין שמותינו, הכל לפי מצות עבודת השליחות שאנו משתלחים :

מסכת חולין דף צא ע"א

ורבי"ל אמר, אמר קרא : (בראשית ל"ב) בהאבקו עמו - כאדם שחובק את חברו, וידו מגעת לכף ימינו של חברו. רבי שמואל בר נחמני אמר : כעובד כוכבים נדמה לו, דאמר מר : ישראל שנטפל לו עובד כוכבים בדרך - טופלו לימינו.

רש"י
כל כלי יוצר - כל כלי זיין אשר ילטשוהו ויחדדהו
 בשבילך להלחם בך : **יוצר** - ל' חרבות צורים
 : (יהושע ה) אף תשיב צור חרבו (תהלים פט) :

ישעיהו פרק נד פסוק יז
 כָּל כְּלֵי יוֹצֵר עֲלֶיךָ לֹא יִצְלַח וְכָל לְשׁוֹן תְּקוּם אֲתָךְ
 לְמִשְׁפָּט תִּרְשָׁעִי זֹאת נִחְלַת עֲבָדֶי יִקְנֶךָ וְיִצְדָּקְתָּם
 מֵאֵתֵי נָאִם יִקְנֶךָ :

אגרת תימן להרמב"ם
 דעו שזאת היא תורת ה' האמתית שנתנה לנו ע"י אדון כל הנביאים הראשונים והאחרונים. שבתורה
 הזאת הבדילנו הבורא משאר בני העולם שנאמר (דברים יו"ד ט"ו) רק באבותיך חשק ה' לאהבה אותם
 ויבחר בזרעם אחריהם בכס מכל העמים כיום הזה. ואין זה לפי שהיינו ראויים לכך אלא בחסדו של
 בורא וטובו שהתחסד אלינו והטיב לנו בשביל שקדמו לאבותנו מעשים טובים בידיעת הבורא
 5 ובעבודתו. שנאמר (דברים ז' ז') לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכך וגומר. ומפני שיחד אותנו
 הבורא במצותיו ובחוקותיו והתבארה מעלתנו על זולתנו בכללותו ובמשפטיו, שנאמר (דברים ד' ח')
 ומי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים צדיקים וגומר, קנאונו העכו"ם כלם על דתנו קנאה גדולה,
 וילחצו מלכיהם בשבילה לערער עלינו שטנה ואיבה, ורצונם להלחם בה' ולעשות מריבה עמו ואלהים
 הוא ומי ירב לו. ואין לך זמן מאז שנתנה לנו תורה עד זמננו זה שכל מלך עכו"ם גובר או מכריח או
 10 מתגבר או אנס שאין תחלת כוונתו ודעתו לסתור תורתנו ולהפך דתנו באונס בנצחון ובחרב. כמו עמלק
 וסיסרא וסנחריב ונבוכדנצר וטיטוס ואדרינוס והרבה כיוצא בהן. זהו הנוע האחד משני הנועים
 שהתכוונו בו לנצח החפץ האלהי. אבל הנוע השני הם המחודדים משאר המלכויות והחכמים מיתר
 הלשונות כמו האדומים והפרסיים והיונים שאלו כמו כן שמו כוונתם לסתור דתנו ולהפך תורתנו
 בטענות שטוענין אליה ובקושיות שמחברים. ומגמתם בכל זה להפך התורה ולמחות עקבותיה
 15 בחבוריהם כמו שהתכוונו האנסים במלחמותהם. ולא יצלח ולא זה, שהקדוש ב"ה בשר אותנו על ידי
 ישעיהו שכל אנס או נצחן שיתכוון לסתור תורתנו ולבטל דתנו בכלי זיין ישבר הבורא כלי מלחמתו
 ולא יצליחו. וזה על דרך משל כלומר שעצתו לא תשלם לעולם. כמו כן כל טוען שיתכוון לבטל מה
 שבידינו מיצא מחויב מן הדין בטענתו ויבטל אותה ולא תתקיים. כמו שנאמר (ישעיהו נ"ד י"ז) כָּל כְּלֵי
 יוֹצֵר עֲלֶיךָ לֹא יִצְלַח וְכָל לְשׁוֹן תְּקוּם אֲתָךְ לְמִשְׁפָּט תִּרְשָׁעִי זֹאת נִחְלַת עֲבָדֶי ה' וְיִצְדָּקְתָּם מֵאֵתֵי נָאִם ה'.
 20 ושתי אלו הכוונות כלומר העכו"ם המתכוונים לשתי אלו הכוונות עלה בדעתם שבנין זה אינו נוח
 ליהרס ואף על פי כן עשו אחוה להרוס יסודות הדת שהוטבעו במעבה נאמן, והם בכל זה מוסיפים
 יגיעה ועצב והבניין יעמד על חזקתו. והאמת יהתל בהם וישחק. כלומר הקב"ה שהוא האמת יושב
 ומהתם ושוחק בהם על שהם מתכוונים בחלישות שכלם כוונה שאין לה תכלית. ועל זה העניין אמר
 דוד ע"ה ברוח הקודש בראותו כוונתם לסתור דת האמת ובראותו שהקדוש ב"ה יושב ומשחק בהם
 25 (תהלים ב' ג') ננתקה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבותימו יושב בשמים ישחק ה' ילעג למו. ועדיין
 אנו בחונים ומנוסים בשתי הכתות האלה מיום מלכותנו וקצת ימי גלותנו.